

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра слов'янських мов

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ до слов'янської філології

Освітня програма	<u>Чеська мова і література</u>
Спеціальність	<u>035 Філологія</u>
Спеціалізації	<u>035.038 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – чеська</u>
Галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u>

Затверджено на засіданні кафедри
слов'янських мов
Протокол № ___ від “___” серпня 2022 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вступ до слов'янської філології
Викладач (-і)	Доктор філолог. наук, проф. Лесюк Микола Петрович Канд. філолог. наук, доцент Лазарович Ольга Миколаївна
Контактний телефон викладача	59-60-63
E-mail викладача	olha.lazarovych@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS (90 годин)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php
Консультації	Консультації проводяться за графіком кафедри слов'янських мов
2. Анотація до курсу	
<p>У процесі вивчення курсу “Вступ до слов'янської філології” передбачається засвоєння найголовніших історико-мовних процесів у різних групах слов'янських мов, набуття вмінь критично і творчо розглядати відомі в історичній мовознавчій науці погляди на проблемні та дискусійні питання походження слов'янських мов, формування літературних мов, виникнення письма та книгодрукування у слов'ян, розвиток славістичної думки в Україні та за кордоном тощо. Значну частину часу відводиться на ознайомлення з: праслов'янською мовою, фонетичними змінами в системі голосних праслов'янської мови, фонетичними процесами в системі голосних праслов'янської мови, які пройшли внаслідок дії закону відкритого складу, фонетичними процесами в системі приголосних праслов'янської мови, зокрема, явищем палаталізації з j та перед голосними переднього ряду, наслідками цих змін та процесів у різних слов'янських мовах. Розглядаються основні тенденції формування граматичних категорій у праслов'янській мові та порівнюється лексичний склад сучасних слов'янських мов, спільне та відмінне у походженні лексичних одиниць.</p> <p>В результаті прослуховування пропонованого курсу студенти вчать застосовувати набуті знання і вміння при вивченні історико-лінгвістичних курсів, таких як старослов'янська мова, історія мови, історична граматика мови, історія літературної мови, діалектологія, а також інших філологічних дисциплін.</p> <p>Курс “Вступ до слов'янської філології” дає можливість здобувачам вищої освіти у діалозі культур пізнавати слов'янські народи, їх мову, традиції, формуватись як національно-мовна особистість, котра здатна творчо, вільно самовиражатись рідною мовою у різних сферах людського спілкування, пропагувати її та вміти порівнювати з іншими слов'янськими мовами</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>“Вступ до слов'янської філології” має на меті створення лінгвістичної бази для подальшого вивчення української та слов'янських мов і філологічних дисциплін, дати уявлення про праслов'янську та різні слов'янські мови, про слов'ян у давні часи, висвітлити питання походження і розвитку писемності та книгодрукування у слов'ян, познайомити з історією та сучасним станом слов'янської філології; навчити студентів аналізувати мовні особливості споріднених мов, співставляти, проводити паралелі, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки щодо походження та історії розвитку мов, всебічне розуміння мовних явищ не ізольовано, а у зв'язках з</p>	

відповідними явищами в споріднених мовах. Активізувати самоудосконалення мовних навиків, розширення лінгвістичного світогляду студентів, розвиток мовного чуття	
4. Результати навчання (компетентності)	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність бути критичним і самокритичним 2. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями. 3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел. 4. Здатність працювати в команді та автономно. 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. 7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. 8. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ. 9. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні. 10. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту. 11. Здатність вільно оперувати фаховою лінгвістичною і літературознавчою термінологією для розв'язання професійних завдань. 12. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний 13. аналіз текстів різних стилів і жанрів. 14. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення. 15. Здатність до організації ділової комунікації. 16. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та чеською мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації. 17. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати. 18. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти. 19. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства. 20. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, приборчниками різних політичних поглядів тощо. 21. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності. 22. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів. 23. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію чеської та української мов і літератур, вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності. 24. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють. 25. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів. 26. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, вміти застосовувати їх у професійній діяльності. 27. Дотримуватися правил академічної доброчесності. 	
5. Організація навчання курсу	
Обсяг курсу	
Вид заняття	Загальна кількість годин

Лекції		12 годин			
семінарські заняття / практичні / лабораторні		18 годин			
самостійна робота		60 годин			
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
<i>1</i>	<i>035 Філологія</i>	<i>1</i>	<i>Вибірковий ВНЗ</i>		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема 1. <i>Філологія як комплекс лінгвістичних дисциплін. Текст – „вихідна реальність” філології.</i></p> <p>1. Філологічні науки і дисципліни. Зв'язок філології з іншими дисциплінами.</p> <p>2. Філологія як комплекс лінгвістичних дисциплін. Філологічні науки і дисципліни: мовознавство, літературознавство, фольклористика, археографія, палеографія, текстологія. Текст – „вихідна реальність” філології.</p> <p>3. Слов'янська філологія як галузь філологічних знань. Слов'янська філологія – складова частина слов'янознавства. Компоненти слов'янознавства і слов'янської філології</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 7-15.</p> <p>2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ, 2000. С.7-11.</p> <p>3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 4-9.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом
<p>Тема 2. <i>Історія давніх слов'ян. Релігія у слов'ян. Християнство у слов'ян.</i></p> <p>1. Давні слов'яни та їх прабатьківщина.</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник Київ: Академія, 2013. С. 34-129.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні	5 балів	Згідно з електронним роз-

<p>Відомості давніх істориків про слов'ян. 2. Сучасні точки зору на походження і пра-батьківщину слов'ян. Археологічні дані про історію слов'ян. Життя давніх слов'ян за даними їх мови. Проблема етногенезу слов'ян. 3. Поширення слов'янського етносу на протязі I тисячоліття н.е. Заселення слов'янами Балканського півострова. Слов'яни та їх сусіди. Трихотомія слов'янського мовного масиву за територіальними і власне мовними ознаками. 4. Релігія у слов'ян. Християнство у слов'ян. Територіальні й етнічні сфери православ'я, католицизму і протестантизму. Іслам у південних слов'ян</p>		<p>2. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій //За ред. В.І. Ярового. Київ, 2003. 3. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'янська мова. Івано-Франківськ, 2017. С. 5-8. 4. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 20-24.</p>	джерела; тести		кладом
<p>Тема 3. Праслов'янська спільність людей і праслов'янська мовна єдність. 1. Генеалогічна класифікація слов'янських мов. Загальна характеристика сучасних слов'янських мов. 2. Загальна характеристика праслов'янської мови. Хронологічні рамки і територіальна віднесеність праслов'янської мови. 3. Вокалізм і консонантизм праслов'янської мови. Довгі та короткі голосні</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 16-33. 2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ, 2000. С. 64-61, 69-73. 3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 34-40.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом

<p>праслов'янської мови. Транскрипція пра-слов'янської мови. Закон відкритого складу. 4. Фонетичні зміни у системі голосних пра-слов'янської мови. Зре-дуковані голосні, їх історія у різних слов'ян-ських мовах</p>					
<p>Тема 4. <i>Фонетичні процеси у системі голосних праслов'янської мови, викликані дією закону відкритого скла-ду.</i> 1. Монофтонгізація дифтонгів. 2. Зміна давніх сполу-самостій-на робота чень *or, *ol, *er, *el у середині слова між приголосними. 3. Історія початкових дифтонгічних сполучень *or, *ol. 4. Історія носових голос-них. 5. Зміна сполучень зредукованих з плавни-ми r, l та виникнення складотворчих плавних</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостій-на робота</p>	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'ян-ської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 19-30. 2. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'ян-ська мова. Івано-Франківськ, 2017. С. 8-11. 3. Семиног Оксана. Вступ до слов'ян-ської філології. С. 41-48.</p>	<p>2 год. 2 год. опрацю-вати від-повідні джерела; письмові завдання</p>	<p>5 балів</p>	<p>Згідно з електрон-ним роз-кладом</p>
<p>Тема 5. Фонетичні процеси у системі приголосних праслов'янської мови. 1. Зміна приголосних у сполученні з j та перед голосними переднього ряду. Палаталізація при-голосних у праслов'янській мові та наслідки у різних слов'янських мовах. 2. Утрата кінцевих приголосних. Спрощен-ня груп приголосних. 3. Чергування приго-лосних та</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостій-на робота</p>	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'ян-ської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 19-30. 2. Семиног Оксана. Вступ до слов'ян-ської філології. С. 41-48.</p>	<p>2 год. 2 год. опрацю-вати від-повідні джерела; тести; письмові завдання</p>	<p>5 балів</p>	<p>Згідно з електрон-ним роз-кладом</p>

	вивчення цієї теми у школі.					
	<p>Тема 6. Основні тенденції формування граматичних категорій у праслов'янській мові.</p> <p>1. Формування граматичних категорій у праслов'янській мові:</p> <p>а) іменні категорії; типи основ іменників;</p> <p>б) дієслівні категорії;</p> <p>в) історія часових форм.</p> <p>2. Діалектна диференціація праслов'янської мови в кінці VI – поч. VII ст.</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С.19-25.</p> <p>2. Супрун А.Е. Введение в славянскую филологию. Минск, 1989.</p> <p>3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 51-60.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом
	<p>Тема 7. Праслов'янська лексика.</p> <p>1. Індоевропейський пласт праслов'янської лексики. Балтослов'янський пласт. Слов'янський пласт лексики.</p> <p>2. Лексика окремих слов'янських мов. Спільні риси в лексиці сучасних слов'янських мов.</p> <p>3. Фразеологічна спадщина праслов'янської мови. Фразеологічні паралелі в різних слов'янських мовах.</p> <p>4. Використання історичних коментарів у шкільних курсах мови і літератури</p>	Лекція, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С.19-25.</p> <p>2. Супрун А.Е. Введение в славянскую филологию. Минск, 1989.</p> <p>3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 51-60.</p>	2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом
	<p>Тема 8. Розвиток писемності у слов'ян.</p> <p>1. Історичні передумови виникнення письма у слов'ян. Початок слов'янської писемності. Роль просвітителів Костянтина і Мефодія в історії розвитку письма у слов'ян.</p> <p>2. Давньослов'янські</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 130-166.</p> <p>2. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'янська мова. Івано-Франківськ, 2017. С.12-29.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела; підготувати мультимедійну презентацію	5 балів	Згідно з електронним розкладом

<p>азбуки: глаголиця і кирилиця. Їх поширення. Історія кирилиці. Кири-личні алфавіти україн-ської, білоруської, бол-гарської, македонської і сербської мов. Російська гражданська азбука. Кириличний алфавіт української мови: історія розвитку. Типи кирилич-ного письма.</p> <p>3. Поширення у слов'ян латинської графіки, її трансформація у поль-ській, чеській, сло-вацькій, лужицьких, словенській і хорват-ській мовах. Діакритичні знаки і двознаки.</p> <p>4. Пам'ятки писемності у слов'ян: їх класифікація та характеристика</p>		<p>Семиног Оксана. Вступ до слов'ян-ської філології. С. 62-67.</p>			
<p>Тема 9. Розвиток книго-друкування у слов'ян.</p> <p>1. Кириличні першо-друки та їх значення для зміцнення міжслов'ян-ських літературних зв'язків. Інкунабули у слов'ян. Початок роз-витку книгодрукування у слов'ян.</p> <p>2. Книгодрукування у західних слов'ян. Кири-личні першодруки Швайпольта Фіоля. Роз-виток книгодрукування у Чехії.</p> <p>3. Книгодрукування у південних слов'ян. Пер-ші кириличні видання у південних слов'ян. Пер-ші слов'янські</p>	<p>Лекція, практичн е заняття, самостій-на робота</p>	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'ян-ської філології: під-ручник. Київ: Ака-демія, 2013. С. 167-170.</p> <p>2. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'ян-ська мова. Івано-Франківськ, 2017. С. 49-61.</p>	<p>2 год. опрацю-вати від-повідні джерела; підготува-ти мультим едійну презента-цію; тести</p>	<p>5 балів</p>	<p>Згідно з електрон-ним роз-кладом</p>

<p>глаго-личні друки. 4. Книгодрукування у східних слов'ян. Видавнича діяльність Франциска Скорини, Петра Мстиславця та Івана Федорова. Розвиток книгодрукування у Києво-Печерській Лаврі</p>					
<p>Тема 10. Становлення та розвиток слов'янської філології. 1. Становлення та розвиток східнослов'янської філології. 2. Становлення та розвиток західнослов'янської філології. 3. Становлення та розвиток південнослов'янської філології. 4. Зарубіжна слов'янська філологія</p>	<p>Самостійна робота</p>	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник Київ: Академія, 2013. С.246-329. 2. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 143-154.</p>	<p>опрацювати відповідні джерела; підготувати мультимедійну презентацію</p>		
6. Система оцінювання курсу					
<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт 9.3. "Види контролю" Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»). Загальні 100 балів включають: 60 балів – поточний контроль (практичні заняття та підсумкові тестування), 20 балів – письмова контрольна робота, 20 балів – самостійна робота.</p>				
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Конкретне виконання завдання, осмислене пояснення, розуміння та вміння грамотно викладати свої думки.</p>				
<p>Практичні заняття</p>	<p>Оцінюються за п'ятибальною системою</p>				
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.</p>				
7. Політика курсу					

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких дій – реагування відповідно до ПОЛОЖЕННЯ про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та ПОЛОЖЕННЯ про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

8. Рекомендована література

1. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.). Курс лекцій // За ред. В.І. Ярового. Київ, 2003.
2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ, 2000.
3. Мельник Я.Г. Церковнослов'янська мова. Навчально-методичний посібник. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України для студентів ВНЗ. Видання четверте, перероблене та доповнене. –Івано-Франківськ, 2017. – 251 с.
4. Леута О.І. Старослов'янська мова. Київ, 2001.
5. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ, Академія, 2013. 344 с.
6. Кононенко В. І. Контрастивна граматики української та польської мов: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2006. 391 с.
7. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. Інтернет ресурс. Режим доступу:
http://chtyvo.org.ua/authors/Semenoh_Oksana/Vstup_do_slovianskoi_filolohii/
8. Супрун А.Е. Введение в славянскую филологию. Минск, 1989.

Викладач О.М. Лазарович